

ВАРНАНСКИ КОРЕНЯКЪ

Органъ на Културно-Просвѣтното Икономическо Дружество Варненски Коренякъ

Броя 1 лв. Год. абонаментъ 25 лв. Излиза двуседмично

Редакция и администрация въ клуба — Варна, 6-й Септемврий № 29.

Обявления се приематъ по споразумение! Броя 1 лв.

Варненци, бждете готсви и внимателни!

Настъпни вече курортния сезонъ. Полаганитъ грижи отъ общинската управа, отъ курортната дирекция и пр. за подготовка не бѣха малки, направитъ разходи за пропаганда сѣщо не сѣ малко. Всяка година се прави по нѣщо за създаване по-благоприятни условия за успешното провеждане курортната ни политика — да създадемъ отъ Варна единъ градъ, който да бжде посещаванъ презъ лѣтото не само отъ нашенци, но и отъ чужденци.

Това е било стремлението ни отъ дълги години. Така сѣ предвиждаше и чертали бждещето на гр. Варна и управниците отъ далечното минало.

По последенъ, преди нѣколко години се даде по-силенъ толъкъ и се заработи по-усилено въ това направление. Благоустрояването на града въ всяко отношение създава удобства, които привличатъ повече съветъ къмъ нашия градъ.

Това мѣже само да ни радва, защото то издига нашия градъ, а при това създава блага за мнозина.

Стремлението за издигане на гр. Варна, като курортъ съ международно значение, не

търбва да угасва, а търбва да се засилва, но заедно съ това се налага вземането повечко грижи отъ държавата, отъ общинската управа, отъ курортна дирекция, а и отъ отдѣлнитъ граждани, защото не е достатъчно само пропагандата да идватъ посетители, но тия посетители търбва да бждатъ и изпращани добре отъ всички, да имъ се правятъ улеснения, да се отнасяме къмъ тѣхъ благосклонно, да имъ правимъ всевъзможни услуги, за да останатъ доволни и да станатъ редовни посетители на Варна, да станатъ тѣ самитъ пропагандатори за курорта — Варна.

За това, безъ да влизаме въ подробности, които толкова пъти сѣ вече повтаряни, ние отправяме единъ апелъ къмъ всички да бждемъ готови да посрещнемъ гоститъ и да бждемъ внимателни къмъ тѣхъ, защото само така ще се задържи името на Варна, като курортъ, защото само така Варна ще може да се издигне до положението на международенъ курортенъ градъ.

Дано бждемъ добре разбрани отъ всички!

Тревожни гласове за запазване културно-материалнитъ ценности у насъ.

Въ нѣколко последователни броеве въ мѣродавния в. „Миръ“, наши именити учени и общественици на даватъ тревожни гласове, че и до днесъ още културно-материалнитъ ценности на нашия народъ, преди освободението ни, се пазятъ въ здания въ столицата, изложени на повреди и въско време да бждатъ унищожени отъ пожаръ. Само по едно чудо до днесъ тѣ сѣ спасени. А тѣ сѣ едно ценно богатство, което, не дай Боже, да бждатъ унищожени, съ милиарди не могатъ да бждатъ доставени. Това се отнася, ще кажемъ ние, не само за столицата, но и за провинциалнитъ градове, где сждбата на тия ценности е еднаква съ ония на столицата. Да вземемъ за примѣръ нашия градъ, въ какво положение се намира градската библиотека и музей. Кѣтъ тия високо-културни институти висшитъ просвѣтни кръгове сѣ вършено нехаятъ, макаръ че не веднажъ е повдиганъ въпросъ за запазване на културно-материални ценности. Изразходватъ се съ милиони за постройки на величественни затвори, кланици, градини и пр., а за запазване на културно-материалнитъ ценности на народа ни, който въ своето минало ималъ блестящи такива и съ гордостъ ние

днесъ се хвалимъ съ тѣхъ; а това, което е запазено до днесъ, е оставено да бжде доунищожено било отъ времето и стихийтъ, или отъ светотатствени ржце. Да не говоримъ за фрескитъ въ Пещерния (Алѣджа) манастиръ, Асеновата крепостъ, костницата въ Бачковския манастиръ и пр. Не напразно именити учени и общественици биятъ тревога чакъ по-скоро държавата, респективно Министерството на Народното просвѣщение, да вземе бързи и строги мѣрки за запазване на тия ценности, докато още не сѣ унищожени (примѣрътъ сѣ кръста на Князь Видень, потири, копия и др. претопени въ камбани „Миръ“ бр. 11041 — Изворскиятъ манастиръ) или изчезнали. Нека не се забравя още, че други културни народи, които особено презъ лѣтото посещаватъ страната ни, проявяватъ голѣмъ интересъ къмъ нашитъ старини и много отъ тѣхъ сѣ продавани, дори на баснословни цени, и изнасяни въ тѣхнитъ музеи. Не е тайна, че у насъ има специални антикварски магазини, които търгуватъ съ народнитъ старини, необезпокоявани отъ никакви закони. Тоя печаленъ въпросъ е повдиганъ предъ респективното министерство не веднажъ, но и до днесъ още не е разрешенъ въ смисълъ, щото народнитъ ни старини да се не изнасятъ вънъ отъ Царството. При

всичката тая печална действителностъ, отраднo впечатление ни прави дейността на Пловдивския градски съветъ по отношение запазване на народнитъ недвижими старини.

Ето що се пише въ в. „Миръ“: отъ 15 того, въ статията Античниятъ крепостни стени на Пловдивъ, „Накрая, изказватъ голѣма благодарностъ на цѣлия пловдивски градски съветъ въ лицето на кмета, г. Божидаръ Здравковъ, който въ противовесъ на управленията отъ миналото полага извънредни усилия и привн всичко възможно да закрепи и запази старинитъ въ града. Неговото дѣло е закрепването на въпроснитъ крепостни стени на Невбегъ тепе заедно съ управлението на библиотеката и музея, които сѣ доведени до положение да бждатъ запазени завинаги и направени достъпни за всѣки, който би пожелалъ да ги види“.

Подобни недвижими старини имаме и ние въ нашия градъ, които сѣ отъ твърде голѣмо историко-археологическо значение за насъ. Едва тая година музеятъ сѣ съдействие на варненската община, е приелъ почистването и закрепването на тракийското светилище въ двора на Окръжното управление, което ще стане и достъпно за посетителитъ. А такива старини, които чакатъ да бждатъ открити, закрепи и достъпни за виждане, имаме още нѣколко: Римската кула съ своитъ много интересни подземия, църквитъ въ Джанаваръ и Пиринчъ тепе, манастирътъ въ Караачъ тепе, древно християнската църква отъ V вѣкъ на ул. „Царъ Крумъ“ и др.

Ние сѣ ласкаемъ отъ надеждата, постоянното присѣствие на общината ни, съвмѣстно съ музея, ще вземе присърдце идеята да се направи нужното и за тия старини, които следъ откриването и закрепването имъ, ще хвърлятъ нова свѣтлина върху културно-историческото минало на нашия градъ. А заедно съ това ще се даде възможностъ на човѣци на науката да посещаватъ нашия градъ, който е извънредно богатъ съ културно-материални ценности отъ всички времена.

ВАРНА.

Въ книгата написана отъ И. А. Богоровъ, подъ заглавие: *Нѣколко дена разходка по българскитъ мѣста*, печатана въ Букурещъ въ печатницата на К. Н. Радулеску презъ 1868 год., на страница 53 — 55 има описание за гр. Варна. Пжтуванията си той е извършилъ презъ 1865 — 1866 год.

Предавайки това описание спазваме и правописа му.

Ето какъ той описва Варна:

„Доброутъ ви, господине, — Холанъ, Болгаръ борда юкъ, калимера десена“. Тѣй сѣ здрависваха двама души търговци въ едно кахвене, дѣто обыкновенно ходятъ българитъ, при Скеля капасж въ градъ Врана или Варна; той е разложенъ на една стрѣвна плоскостъ край Черно море при едноименный заливъ и въ кѣта до вливането тамъ

на рѣка Девня, чтото весь неговый изгледъ сѣ види само отъ къмъ морето, нежели отъ сухо. Той е обграденъ съ прѣхубва и здрава каменна твърдина. Скелята му сѣстои отъ каменни маззѣ добръ направены и редъ дюкяни повечето бакалски, които сѣ дали причина, та сѣ е съставило отъ Гърци тѣжъ годинж за различни стоки едно съдружество, което сѣ вижда, че не ще закѣснѣе да погълне малцината търговци Българи. Въ тоя градъ жители има отъ всяка народностъ, всичко около 20 хиляди. Ва махалитъ чловѣкъ гледа само нѣколко кѣщя добръ направены, другото все е дървено съ кривы и тѣсни улици съ слѣпи каменни зидове.

Навсѣдѣ въ цѣль градъ жена сѣ не вижда, та кога излѣзе нѣкоя случайно отъ нѣкой вапоръ, мѣжѣтъ гледатъ на нея както на нѣкое извънредно нѣчто, на кѣсо да речемъ, Варненци сѣ лишени отъ инструмента на цивилизацията. Тѣй чловѣкъ гледа по скелята и чяршията, че сѣ мърдатъ нагоръ надолу само мѣжѣ отъ различни народности. Изобщо тѣя хорѣца нѣматъ никакажъ индустрия, всичко чтото е за облѣкло, закачи отъ риза до обуца, все сѣ купува отъ вънъ.

Гръкъ-тъ въ Варна е кахвежѣ, локантѣя, винарь и хлѣбаръ, бакалинъ и голѣмъ търговецъ житаръ; Българинъ-тъ е ботушаръ, кожухаръ и абаджѣя, че на последній не было по-дадено да търгува съ трѣбни нѣшта за яденіе и пїяніе. Нѣколко Българи, които сѣ заселили отъ петнадесѣтъ години насамъ, въртятъ комисіонж отъ тѣхъ нѣкой търгуватъ съ биволски суровы кожи и малко манифактура, на които канторитъ чловѣкъ слуша да сѣ разговарятъ повышето за черковны работы нежели за търговія, чѣсто вижда тамъ и да прочитатъ въ трѣбника и правилата за поповетъ вмѣсто исторіята на търговята. Малцина отъ по вехтитъ Българи жители на Варна говорятъ въ кѣщята си турски наречени „гагаузи“, което ще рѣче чловѣци, които не познаватъ бащинъ языкъ.

Варна е самото и най-главното мѣсто, дето дохаджатъ назадъ въ брой паритъ, които отъ цѣло Румели испраща търговята за манифактура въ Европа, аль по злополучіе влизатъ пакъ въ грѣцки рѣцѣ, които сѣ повыше житари. Види сѣ Ингелизитъ сѣ направили, иглѣтѣ залѣгалце за Българина, който весь день я избада на дюкяна си безъ да сѣ грижи что става по скелята, тамъ печелатъ или губятъ людіето, нему е все едно, дѣто, ако бѣше былъ простъ хамалинъ, можаше да сѣ ползува повыше. Българитъ иматъ тукъ еднж черквж и народно училище, въ което сѣ учятъ дѣтцата да прочитатъ, пишатъ и смѣтатъ, което обыкновенно по всички български училища. Тѣи добръ струваха да основжтъ едно съдружество, да купува и продава жито само въ Варна; тогасъ тѣи ще иматъ въ рѣцѣтъ си главный ключъ на търговята, инакъ още много врѣмя ще сѣ ползуватъ

само от сырение и хлѣбъ. Варна е за Цариградъ най-близний пазаръ, отъ който ся испращатъ всякой день трѣбни нѣща, както: жито, брашно, пексметъ, масло и сыреніе, кокошки и яйца.

Главното произведніе на Варна е рыба скомрія.

Като заминувахме съ желѣзницата Провадійскій боазъ, срѣщнахме нѣколко Българи съ биволска кола, които ся запрѣха всичкитѣ и гледаха съ голѣмо изчудване на желѣзнитѣ кола какъ вървятъ сами безъ да ги каратъ волове. Ни имъ извикахме яката: ей шу (споредъ мѣстното нарѣчіе, това ще рече господине), такава кола на правете! Единъ отъ тѣхъ отговори: „че у насъ нѣма такъвъ акжлъ“.

Г. Пр-ски

За византийската кула.

Прочетохме въ брой 19 отъ 17 априлъ т. г. на в. „Варненски Кореняк“ статията „Акропола“ отъ г. Я. Варналиевъ. Последниятъ въ тази статия изтъква неуморимата и неустанна дейность на мѣстното Археол. Д-во за запазване старинитѣ въ града ни—признакъ на култура, особено за запазване единствения забележителенъ паметникъ на древността—византийската кула до древната църква „Св. Георги“, I. вч. ул. „Царь Крѣмъ“.

Дебело подчертаваме изказанитѣ мисли отъ г. Я. Варналиевъ, че общ. управа, миналата и сегашната, въпрѣки взетото решение отъ единъ отъ миналитѣ общ. съвети и писмото № 25 отъ 3 януарий 1914 год. на Мин. на Нар. Просвѣта, за образуване площадка — градина около кулата, нищо не е направила до днесъ, освенъ съ отчуждението на зданието до кулата за обществена полза — площадъ, презъ 1936 год. Въ течение на двадесетъ и две години Общ. управа не е намѣрила свободно време да се занимае съ този отъ извънредно голѣма важность въпросъ, който не е трудно да се разреши.

Належаще е, мислимъ, и време е, настоящата управа да се заеме съ образуването на площадка-градина около печалнитѣ останки на Акропола, да се очистятъ подземнитѣ входове, поне единиятъ, за да може посетителтъ, билъ той варненски жителъ, билъ той иностранецъ, да си състави понятие за целта, за която сж създадени тѣзи

входове, и въобще да се види вътрешността. Независимо отъ това, да се вдигне онази фабрика за зловоние, което се носи отъ тѣзи подземни входове, защото срамно е за гр. Варна да държи, да запазва такъвъ забележителенъ паметникъ всрѣдъ зловония, особено сега въ лѣтвищно време. Много семейства се оплакватъ отъ околността, че не могатъ да отварятъ прозорци отъ зловоние, което изхожда отъ тѣзи подземни входове. Даже само това обстоятелство отъ здравословно гледище трѣбва да застави общинската управа да вземе съответнитѣ нуждни мѣрки за отстранение на зловоние.

Може да ни се възрази, че отчуждената сграда прѣчи да се приведе въ изпълнение справедливото и законното искане на мѣстното Археол. Д-во, понеже още не е съборена. Това възражение ние намираме за неоснователно, неприемливо, защото зданието е отчуждено за обществена полза — за площадъ, и следователно до сега трѣбваше да се събори то, а не да стърчи и да се употреби за друга целъ: жилище, старопиталище и пр. Това диктува „практическиятъ разумъ“, както се произнася г. Я. Варналиевъ въ гореспоменатата си статия. За по-освѣтление на този въпросъ отнесохме се до правници, които подчертаха, че съгласно чл. 67 отъ конституцията и правнитѣ начала, прокарани въ съответнитѣ закони за отчуждение на недвижимъ имотъ за държавна и обществена нужда, правата на собственостъ сж неприкосновени, че никой недвижимъ имотъ не може да се отчуждава, стариятъ собственникъ има право да иска повръщането на имота или ако се употреби за друга целъ, трѣбва по другъ редъ—именно по реда на споразумението — да се удовлетвори тази целъ. Имаме сведения, че собственикътъ на този имотъ—сградата—е получилъ обезщетението си, но основавайки се на закона за отчуждение на недвижимъ имотъ за обществена полза за площадъ, а не за друга целъ, която не е отъ обществена полза.

Общинската управа, по скромното ни мнение, като гражданинъ, трѣбва по-скоро да събори зданието, за да се образува площадка — градина около кулата. Както се иска отъ мѣстното Археологическо Д-во, което е полагало и полага особени грижи за повдигането на града ни въ културно отношение.

Около тази кула се поставятъ бордюри, постилатъ се тротоари (църквата „Св. Богородица“), и по този начинъ се украсява тази частъ на града. Е, добре, ако общ. управа полага похвални грижи, по благоустройството на града, не може ли да предприеме съ бързина за украсата на околността на кулата? Може, стига да има добра воля. Надяваме се, че тя ще се вслуша въ справедливото искане на Археологическото Д-ство.

Ж. Ив. Ж.-в.

За произхода на арменцитѣ и наименованието имъ.

(Продължение отъ бр. 21 и край)

Основанието на арменската църква е дѣло народно и патриархътъ носилъ името „catholicos“ (всемирень архиепископъ) първото му седалище е било въ Валарсапатъ. „Григорианската“ вѣра между арменцитѣ продължавала да се шири, както и проповѣдитѣ на апостоли въ между другото население.

Шепардъ, английски историкъ, въ труда си „The fall of Rome — падането на Римъ“, стр. 679, като говори за вѣрската секта „Гностицизмъ“ (гносисъ, разумъ), казва: „никоя система, такава е голѣмата сила на човѣшката дейность, било тя философска, било тя вѣрска, не може съвършено да задуши въ себе си развитието или съвършено да се противопостави на външни влияния. Въ живота на една вѣра, както въ живота на единъ народъ, застоятъ е винаги смъртъ“.

„Гностицизмътъ“ не е противохристиянско учение; възникнало въ философската школа въ Александрия и траяло до 14 в.

Въ тази областъ, освенъ арменцитѣ, е имало и други народности, като волгаритѣ (българитѣ), които по една или друга причина се иселили отъ брѣговетѣ на Волга и се настанили между арменското население, като сж запазили народността си. Въ това разнообразно население, явява се антиохскитѣ архиепископъ, Самосатъ и започва да проповѣдва приблизително началата на Гностицитѣ. Не му е мѣстото въ колонитѣ на вестника да говоримъ подробно за това учение.

Тази секта, ересъ, е носила названието „Павликианска“, и се е явила къмъ срѣдата на VII в. Герикъ

(Histoire de l'Eglise, т. II стр. 170, 8-мо изд. 1855) се произнася за тази секта така: „признава тя само новото свещено писание — Новия заветъ, и посланията на ап. ап. Павелъ и Иоана“. Робертсаянъ (History of Christian Church—Историята на християнската църква) казва: „Най-вѣроятното предположение е, какво името „Павликянинъ“ произлиза отъ името на великия апостолъ Павелъ, когото Павликянитѣ считатъ за свой учител, който проповѣдвалъ закона за свободата и за непотрѣбността на вѣтия заветъ, който ималъ значение само до Христа. Тѣ почитали и ап. Иоана, който проповѣдвалъ закона на любовта между човѣцитѣ и изнасяватъ логоса (словото) т. е. Бога. Отъ почитъ къмъ тѣзи апостоли павликянитѣ сж съединили имената на Павелъ и Иоанъ (Павелъ ке Иоанъ) и образували едно име „Павликянь“. Въ течение на два вѣка, това учение е направило голѣми успѣхи всрѣдъ населението, благодарение на усилията на нѣкой си Константинъ (Силвенъ). Гислеръ (Untersuchung über die Geschichte der Paulicianer т. I 1829) казва, че „този Константинъ ималъ за целъ да отгони гностицизма на Египетъ и Сирия и да въведе християнството“.

Два вѣка Павликянитѣ сж съществували въ вѣрски общества, било арменски, било български и името на тѣзи общества означавали ясно тѣхниятъ произходъ.

Въ царуването на визант. императоръ Константинъ Копронимъ (8 в.), за да се попрѣчи на разпространението на Павликианската ересъ въ царството изгонили цѣли общества арменски „павликяни“, които сж иселили въ Арабия, въ Цариградъ, а българскитѣ (волгарскитѣ) общества въ Тракия, въ Пловдивъ и около Пловдивъ, а отъ тукъ се преселили отпосле въ Плъвненскитѣ села.

Следъ Константина, царувалъ до вѣщата на имп. Теофилъ теодора (842 г.), регентка на сина си Михаилъ III, която е взела сжщо насилствени мѣрки противъ Павликянитѣ въ Армения. Отъ тогава и до днесъ съществуватъ Павликяни у насъ, като сж приели католическата вѣра. Лѣтописецътъ Вилехардуинъ (Conquête de Constantinople, стр. 399 — 400) съобщава, че въ времето на кръстоносцитѣ (1205) съществували въ Пловдивъ павликяни. Отъ древнитѣ павликяни, на които не може да се отрече християнството, едни сж сполучили да

П-ръ П. Д. Скорчевъ

(8)

Общъ погледъ на турския езикъ и неговото влияние върху българския народенъ говоръ.

(персийски заемки)

Една значителна частъ отъ нашитѣ овошки носятъ чужди имена. Повечето отъ тѣхъ сж донесени въ Европа отъ източнитѣ страни: ведно съ туземнитѣ имъ названия. Особени заслуги въ това отношение има известния римски пълководецъ Лукулъ, който споредъ грѣцкия писателъ Агеней (2 ст. сл. Хр.) прѣвъ е донесълъ въ Италия ЧЕРЕШАТА отъ понтийския градъ Керасъ (на Ч. Море — сега Кирезунъ); нейното персийско име е „керазъ“, отъ тукъ грѣц. керасиа, лат. cerasa. ВИШНЯ е сжщо персийска дума — „вишна“, грѣц. виcсина, а ВИШНА-АБЪ значи „вишнова вода“. Вѣроятно пакъ Лукулъ, воюващъ съ Тиграна* въ Армения (презъ 73 год. пр. Хр. той задигналъ отъ Аполония — Сополъ прочутата статуя на Аполон и я отнесълъ въ Римъ) е донесълъ отъ Мала Азия прасковата (прунум персикум, т. е. персийска слива; отъ

*) „Тигранъ“ (сега Дикранъ) Велики 121 — 56 г. пр. Хр.) отъ перс. „ТИГРИ“ — стрѣла; отъ тукъ „тигъръ“ т. е. бързъ като стрѣла, р. Тигъръ бърза или права като стрѣла.

тукъ рус. персикъ, нѣм. пфизрих и пр.) и ЗАРЗАЛАТА (персика прѣковка, т. е. „ранозрѣйка“, — отъ тукъ „прѣскова“). Турската дума е зердали, тя произхожда отъ перс. „зер“ — златенъ и „далу“ — слива; КАЙСИЯ е сжщо персийска дума, а голитѣ праскови носятъ араб. име ДУРАКИ. Отъ персийски сж сжщо БАДЕМЪ, НАРЪ, ХУРМА, ЕНДЖИРЪ (смокиня), КЕШМЕШЪ (стафиди), ФИНАБЪ, НЕРАНЦА, портокалъ, иде отъ перс. „наренджъ“, грѣц. неранца; въ срѣдно-латински тя става „аранция“, аурания и отъ тукъ френ. orange, а отъ роме d'orange — рус. „померанца“, тур. „турундж-иена“, т. е. оранжева боя. Отъ името на друга една (червена) боя перс. „сакирлатъ“ (кошенилъ), минала въ срѣд. лат. като „скарлатумъ“ произхожда СКАРЛАТИНА, т. нар. отъ Сидхямъ (1624 — 89 г.) scarlet fever.

Нашитѣ гроздя носятъ почти изцѣло турски названия: ЧАУШЪ — по името на нѣкой чаушинъ — фелдфебелъ; ХАФУЗЪ АЛИ, по името на нѣкой си русенски турчинъ („хафъзъ“ на араб. значи: 1. пазачъ, 2. който знае корана наизустъ; хафъз ед дин — пазачъ на вѣрата); ДАМЯТЪ, отъ Дамietta, араб. Дамиятъ, градъ на египет. брѣгъ отъ самъ Портъ-Саидъ; МИСКЕТЪ, отъ перс. „мискъ“ — теле мошусъ (съ ароматични приполови жлези), РЕ-

ЗАКИ, ПАМИДЪ или САРЖ-ЧИ-БУКЪ (желта прѣчка), ТИЛКИ-КУЙ-РУ (лисича опашка), ОХЛАМБУРЪ (съ миризъ отъ липовъ цвѣтъ).

Много наши цвѣта носятъ турски, персийски и арабски имена: ШИ-БОЙ (cheiranthus, Levko-je бѣла теменуга — „ионъ“, giroflée) е потурчена форма на перс. дума „шеббу“, отъ „шебъ“ — нощъ и „бу“ — ухаение; сравни ЛИЛЯКА отъ араб. „лейлакъ“, отъ араб. „лейлъ“ — нощъ (тогава ухаение имъ е силно!); Лейла — Нощна, жен. име у Байрона. ЯСМИНЪ отъ персийски „семенъ“. ЛАЛЕ, наречено на перс. още „тюлбендъ“, т. е. бѣло лале — tulipa, наподобяващо „чалма“ отъ овитѣ ТЮЛ-БЕНДЪ („тюлъ“ — тънъкъ платъ, „бендъ“ — вързало, Binde). МИНЕВША (град. теменуга) отъ перс. „миневъ“ — рай и „чичекъ“ — цвѣтъ; араб. ЗУМБУЛЪ — хиацинтъ; ЗАМБАКЪ — лилия, кринъ (грѣц.) ЧЕМЕНЪ значи ливада, морава; цвѣтето ЧЕРЪ ЧЕМЕНЪ; ЧИМЕНЛИКЪ — тревиста поляна: отъ тукъ ЧИМЪ. НАНЕ-Я—мента (ово масло). ГОЛЪ, перс. „гулъ“ значи изобило „цвѣте“, „гул е сурхъ“ — роза. ЧЕМШИРЪ, отъ перс. „шимширъ“—араб. „мечъ“ (чимшировото листо наподобява осман. „кама“; слав. грѣц. „спатия“ — араб. „мечъ“ въ картитъ за игра; „шимшир кешъ“ — сабли вънъ! ЧИНАРЪ — платана. Сандъкъ „силвиенъ“ отъ аром. дърво; отъ тур.

„селви“, „силви“: отъ тукъ „Севлиево“ т. е. Кипарисово, слав. Селви-лиевъ; отъ перс. „серв“ — кипарисъ.

Отъ твърде голѣмия брой персийски думи минали у насъ чрезъ турски ще обясня само една малка частъ. Отъ перс. дума АБ — вода, сокъ имаме: ХОШ-АФЪ (-аб) т. е. приятна вода; ВИШНА-АБЪ; КЕЗ-АБЪ (собств. тезъ) т. е. „силна вода“, аква фортисъ, азот. киселина; АБ-ДЕСТЪ, „ржко-миене“, отъ „дестъ“ — ржка. Отъ ЧАР — 4 имаме: ЧАР-ЕКЪ = 1/4, т. е. отъ 4 едно; ЧЕР-ЧЕВЕ = четвъртитъ рамка; ЧАР-ДАКЪ, т. е. беседа издигната на 4 греди; ЧАР-ШЕФ = четвъртито платно; тур. „чар-шамба“, т. е. срѣда, т. е. четвъртиятъ день следъ сжбота (шамба-т), пендж-шамба, 5. день сл. сжб. — четвъртъкъ. Отъ ДИЛ — сърдце, имаме: ДИЛ-БЕР = сърдеченъ, милъ, „дил-аверъ“ — сърдчаностъ, подвигъ — ДАЛАВЕРА, т. е. мошенически подвигъ. Отъ СЕР-СЕМЪ, объркана глава; СЕР-ХОШ — весела глава; СЕРМИЯ, отъ „сер-мая“ т. е. главенъ капиталъ; МАЯ — капиталъ, принципъ; дрожди. Отъ ДЖАН — душа, имаме: ДЖАНЪМЪ — душо моя; ДЖАН-АЛАДЖИ — душе-вземецъ; ДЖАН-АВАР (тепе) — животинъ, звѣрь, дива свиня; ДЖАН-БАЗ — душе-продажникъ, вжжеиграчъ; търговецъ на животни, коне. Отъ БАЗ — продава-

останатъ въ страната, а други се изселили.

Едно важно събитие се е случило въ Армения — създаването на азбуката.

Благодарение на усилията на Католикосъ Сахакъ и просветения му сътрудникъ Месропъ отъ Шаронъ (Мушъ), въ течение на осемъ години е била съставена сегашната арменска азбука въз основа на древни ръкописи и гръцката азбука.

Въ заключение, рѣдко има народъ съ такава печална съдба, излаганъ на толкова много страдания, гонения, ожесточени войни, като арменскиятъ, който благодарение на своята издръжливостъ, жилавостъ, трудолюбие, смѣлостъ, е запазилъ народността си. Следъ тѣзи кратки, бѣгли бележки за произхода на арменцитѣ, тѣхното име, свършваме съ думитѣ на арменския поетъ Цадурянъ:

„О, нека днеска тегне сѣтътъ,
Потъналъ въ облаци и мракъ,
Догдето е съ душа народътъ,
Ще дойде пролѣтъта му пакъ.“

Холерата и голѣмия пожаръ въ гр. Варна презъ време на Кримската война въ 1855 година.

(Изъ библиотеката на Варнен. музей.)

Бжцещитѣ планове за войната бѣха решени въ сѣвета отъ водителитѣ, събрани въ Варна, и французкиятъ маршалъ се готвѣше съвестно да ги изпълни. Въ това време азиатската болестъ жестоко върлуваше между флотитѣ и затова се търсѣше да събудятъ у войнитѣ заглушеното чувство на слава и да победятъ съ силата на волята, съ морално влияние тжжнитѣ ефекти отъ болестта. Гребцитѣ на корабитѣ, повече посетени отъ холерата и скорбута, бѣха разпрѣснати и разхвърлени върху другитѣ кораби на флотата.

Военната дисциплина, поради неприятнитѣ събития въ Добруджа, бѣше отслабнала. Имената на заточенитѣ генерали Ламорисиеръ, Бедо и Шангарни бѣха послужили, като парола за размирици. Между френскитѣ войници отъ африканскитѣ легиони имаше такива, които заслужаваха укоръ и ласка; употребѣ се, споредъ случая, жестоко-стѣта на военнитѣ закони и примаването чрезъ военни степени и облагодетелствувания. Наказанието и възнаграждението въ веждаха въ срѣдъ войската редъ и подчинение; които измѣнения, ако не бѣха достатѣчни да освободятъ напълно

войската отъ духа на непокорството, поне обуздаваха душитѣ и позволяваха на Сентъ Арнодъ да обърне напълно вниманието си само къмъ начина за експедирането въ Кримъ.

Между тия важни планове и много тежки мисли, изненадаха го други събития. Гърцитѣ, които живѣха въ Варна, преданни на руситѣ, се показаха въ всички случаи противници на съюзницитѣ и на турцитѣ. Вѣрата, народността, и, може би, златото на царя доведоха нѣкои да дойдатъ до нештѣстната крайностъ и подложатъ на огънь много мѣста на гр. Варна, като повтарятъ по тоя начинъ тжжната драма на пожара въ гр. Москва. И пострадалитѣ бързо се притекоха да гасятъ пламъцитѣ. Моряцитѣ слѣзоха отъ корабитѣ; но нито единитѣ, нито другитѣ можаха да възпратъ горенето на много магазини, препълнени съ стока и на много складове на облѣкло и военни припаси; запазиха, обаче, съ рѣдка доблестъ и съ голѣма опасностъ, барута и хилядитѣ бомби, ракети и гранати, които ако бѣха експлодирали, Варна щѣше да изчезне, заедно съ жителитѣ си, и, до голѣма степенъ, съ войницитѣ, които бѣха на лагеръ въ самия градъ или въ околноститѣ му. Ето защо усърднитѣ французи, които гасѣха пожара, когато бѣха изненадани отъ не малко гърци, заети съ подържането на пожара, нахвърлиха се върху тѣхъ и, измъчвайки ги жестоко, продължаваха да гасятъ.

Мнозина отъ тия нещастници разпнаха, други — завързани за опашкитѣ на конетѣ, влачиха по улицитѣ и площадитѣ, докато стърчащитѣ кости и месо си загубваха хубавитѣ човѣшки форми. Тжжитѣ и жестокоститѣ бѣха такива, които се извършватъ въ време на война, както нѣщо обикновено, и отъ войскитѣ на най-цивилизованитѣ народи.

Ето какъ говори и единъ френски офицеръ за пожара въ Варна: едно неочаквано събитие, пожарътъ въ Варна причини ново закѣснение на експедицията. Тоя пожаръ избухна на 1 авг. 1854 г. къмъ 7 и половина ч. вечерта, въ магазина на единъ гръцки питиепродавецъ, който бѣше доближилъ невнимателно свѣщъ до една бѣчва съ спиртъ. Пламъцитѣ се разпространиха съ една извънредна бързина въ кварталитѣ, които представляваха удобенъ материалъ за пожара и своето лошо разположение, съ

своя лесно горивенъ материалъ, който е служилъ за постройки на на здания. Пожарнитѣ групи трѣбваше да бързатъ да спасятъ къщитѣ, баракитѣ и магазинитѣ на търговскитѣ квартали, за да отстранятъ една по-сериозна опасностъ.

Действително, въ дѣсно отъ една улица, която отъ пристанището се изкачваше къмъ втрешността въ града и, която не представляваше освенъ една камара отъ припаси, намираще се депозирани въ три голѣми магазина барутъ на дветѣ войски, около две хиляди квинтала, отъ които десетъ милиона патрони и повече отъ хиляда снаряди. Тия магазини имаха само единъ простъ покривъ отъ керемиди, а само единъ отъ тѣхъ бѣше камененъ, другитѣ два бѣха построени споредъ турската система, отъ дѣски, закрепени съ камрени. И огненитѣ езици на пожара докосваха стениитѣ имъ и всѣки моментъ облаци отъ искри падаха върху тия слаби покриви.

Генералнитѣ щабове на дветѣ войски, начело съ тѣхнитѣ началници, дадоха примѣръ на хладнокръвие и сампожертвувателностъ надъ всѣкаква похвала.

Отъ 8 ч. вечерта чакъ до 4 ч. сутринта тия неустрашими офицери останаха облежнати на стениитѣ на барутнитѣ складове, управлявайки лично маневрирането на помпитѣ за гасене, докато войницитѣ простираха върху покривитѣ, които се пробиваха подъ тѣхнитѣ стѣпки, мокри чаршафи. Англичанитѣ имаха своя барутенъ депозитъ въ единъ другъ кварталъ и имаха щастливата смѣлостъ да спасятъ барута отъ пламъцитѣ, като го изнасяха вѣнъ отъ склада.

Спасителнитѣ команди взимаха бѣчвитѣ, които съдържаха барутъ и съ тѣхъ преминаваха бързо презъ града.

Едно пълно мълчание покриваше тоя нещастенъ градъ. Страхъ нѣмаше, а по-скоро имаше едно сближаване. Мюсюлманитѣ се молѣха въ джамитѣ, тия които се срещаха по улицитѣ си посочваха небето, което въ тоя моментъ блесѣше отъ луннитѣ лъчи. Гърцитѣ се стараеха да спасяватъ своята мизерна покѣщнина; а на противоположната страна на магазинитѣ пожарътъ растѣше, непрекъснатъ и заплашваше да изгори цѣлия градъ.

Войницитѣ работѣха съ брадѣи и същевременно възпрепятствуваха тукъ-тамъ крадци: но въпрѣки това, се забелязваха нѣкои безредия около питиепродавницитѣ. А

близо до барутнитѣ складове, голѣмината на заплашителността отъ опасностъ подигаше духа на людетѣ, и тамъ не се чувствуваше нито единъ моментъ на слабостъ. Трѣбваше да се разпространи гласътъ на военната трѣба, като сигналъ за оттегляне, ако се видѣше, че е невъзможно да се спаси барута. Къмъ 1 ч. следъ полунощъ, каточели се зачу страшния сигналъ, и тогава настѣпи единъ моментъ на ужасъ и паника между населението. Въ тоя моментъ дойдоха на помощъ дивизитѣ, разположени на лагеръ около града, и отново възстановиха надеждата.

Усилията се удвоиха. И турскиятъ гарнизонъ присѣдини своитѣ къмъ тия на съюзницитѣ. Моряцитѣ на тритѣ флоти чрезъ своитѣ помпи изпращаха върху възпламналитѣ покриви струи отъ вода и къмъ 4 часа сутринта остана само едно димящо огнище, което изхвърляше гъсти облаци димъ.

Огнѣтъ върху една повърхностъ отъ 185 м. ширина и 350 м. дължина разруши магазинитѣ на френския лагеръ, които, за щастие, бѣха празни и причини вреда за около 7-8 милиона. (?)

Свѣтницитѣ християни на Царя (рускиятъ) бѣха обвинени, ако не че тѣ сж подпалили пожара, то поне, че сж го подържали.

Действително бѣ наблюдавано, че пламъцитѣ веднага следъ като биваха потушени на едно мѣсто, появяваха се внезапно на други, често много отдалечени памежду си. Виждаха се сжщо и лица да хвърлятъ въ почти изгесения огънь сандѣци, парцали и др. запалителни вещества. Единъ отъ тѣхъ изненаданъ въ момента, когато се опиталъ да хвърли огънь въ нѣкои дѣсчени бараки, приближени до складоветѣ, бѣше съсѣченъ отъ единъ войникъ съ лопатенъ ударъ, който констатиралъ, че оня е носилъ съ себе си единъ ножъ и нѣколко пишо̀ва; още повече главната врата на Варна, наречена Ибрамъ Капусу, е най-правиятъ пътъ за къмъ лагеритѣ, бѣше затворена отъ неизвѣстни ржце ясно, съ целъ да се възпрепятствува пристигането на помощи.

Не се изминаха много дни тия жестоки събития на пожари и наказания, ето че други фанатични гърци се опитѣха да убиятъ Лордъ Регланъ, началника на англичанитѣ, хвърляйки върху него взривни предмети и стрѣляйки, но безуспѣшно. Злосторницитѣ попаднали после въ военни ржце, бѣха обе-

не, търгуване на открито имаме още: БЕЗИСТАНЪ отъ „баз-истан“ (най-вѣр.), т. е. мѣсто (станъ) за търгуване; БАЗ-ИРГЯНЪ = търговецъ; МАТРА-БАЗЪ = търговецъ на вехтории (марда); БАЗ-АРЪ = тържище. ПАЗ-ВАН, отъ „паз“ = пазя; „паз-ачъ“. Отъ ХАНЕ = домъ, зала, ХАНЪ, имаме КАХВЕ-ХАНЕ, кафене (а не „кафе“!); САЛХАНА, „селх-хане“, отъ селх = колене; ТАРАПАНА, „дарб-хане“, отъ „дарб“ = сѣчене, печатане (монети); МЕ-ХАНА, „мей-хане“, отъ „мей“ = вино; „мей-хор“ = винопиецъ, михоринъ; КИРХАНА, „кйар-хане“ = работилня (керден = работа), публ. домъ; ДЕМБЕЛХАНЕ, „дембел“ = лентя; ДЖЕП-ХАНЕ, т. е. барутенъ складъ; КЮЛ-ХАНЕ т. е. бездомникъ, който ношува при пепело-огнището въ банитѣ — „кюль“ значи пепелъ; ХА-ПСАНА, ХАПУСЪ, отъ араб. „хабс“ = запиране, затворъ „хабс-хане“; ИСЛАХАНЕ (въ Русе), т. е. изправителенъ домъ; На араб. МИСКИНЪ значи прокаженъ, мръсенъ: „мискин-хане“ е „лепрарий“. Отъ ПА, ПАЙ = кракъ, имаме: „па-че“, „кра-че, па-че; ПА-ПУШЪ = крако-обувка, чехълъ; МАРКУЧЪ, отъ „мар-пуш“, отъ „мар“ = змия и „пушъ“ = калѣфъ, тржбовидна змийска кожа; ПА-ША(Х), т. е. който е до нозетѣ на шаха; ПАЯНДЪ, отъ „пайенде“, т. е. стоящъ на краката си, устойчивъ, якъ; „пняде“ = пехота. У насъ

е разпространена една игра на „помнене“, наречена ЯДЕЦЪ — това е персийската дума „яд“ = паметъ, помнене и „ес“ = „е“, т. е. „на паметъ ми е“: който не каже „ядецъ“ губи играта. Отъ САЙЕ = сѣнка, имаме САЯ,* т. е. навесъ, кошара за овце и САЙВАНТЪ, „сайе-бан“ = сѣнникъ. ЦИРЕЙ, ЦИРЪ; отъ перс. „чирк“ = мръсотия, гной, слав. рус. „чирка“. ЧАРЕ = сѣдство — отъ тукъ (?) нашата „цѣръ“. ШАНЪ = ЧИНЪ, достоинство, САНЪ: чин-овникъ, сан-овникъ; „той води съ себе си породисто куче, за да си подигне шана“, „шанътъ ти нѣма падне я!“ ДЕР-ВЕНТЪ = проходъ, вратникъ, отъ „дер“ = дѣръ; може би отъ тукъ е ДЕР-ВИШЪ = беденъ, просекъ който лежи при чужда врата: слав. араб. „факир“ = беденъ, а мн. ч. „фукара“, е „бедни хора“. Нѣколко музикални инструменти носятъ персийски названия: ЗУРНА, отъ „сур“ = свадба, „най“, свирка; САНТУР-А = лютня; КЕМАНЕ цигулка, „кеман-че“ отъ „кеман“ = джга, лжкъ. Нашата дума ХАЗЯЙ-ИНЪ (чрезъ рус.) произхожда отъ п. „хадже, ХОДЖА, т. е. хазяинъ, стопанинъ, масторъ, ходжа, въобще всѣки който носи чалма.

*) Въ Бѣлг. Тѣлков. Речн., предгов. стр. 11 думата „Сая“ погрѣшно е показана като бѣлгурска.

Въ нашия езикъ сж минали много персийски думи окачествяващи разни човѣшки недостатѣци и морални свойщини. Такива сж: КЕ-ПАЗЕ = мерзавецъ, безчестникъ, араб. „резиль“; ДУШМАНИНЪ, отъ „дюшмен“ = врагъ, съ лоши помисли, слав. гръц. „дюс-менес“ = зломислящъ, отъ общъ корень „мен“, мисля, „мня“: зло-МНИтеленъ; ТИ-РАКИЯ, т. е. пристрастенъ къмъ нѣщо, отъ „тирайакъ“ = афийонъ; ЛЕВЕНТЪ = рицаръ, младъ войникъ (левенд-ане); ПЕХЛИВАНЪ = борецъ, атлетъ; ПАРАКЕНДЕ, т. е. незначителенъ, несолиденъ: дребенъ търговецъ, отъ „перакенде“ = разпрѣснатъ, раздробенъ (нива и пр.); АЖДЕРИНЪ, АЖДАРХА, т. е. буенъ човѣкъ, конь, отъ „аждерха“ = лама; ЗЕМПАРА, отъ „зен“, жена и „перест“ = обожателъ, поклонникъ, КУЛАМБАРА, отъ араб. „гулам“ = момче (любецъ) слав. „атеш-перест“ = огнепоклонникъ (персийска сента; „нестинаркитѣ“); пезевенгинъ, „пезевенк“ = сводникъ, съдърж. на публ. домъ; ЯМАДЖИЯ, отъ ЯГМА = грабежъ, плячка: „хайде яга!“, „яма йока!“; ЕРИФИНЕ, т. е. всѣки си плаща по равно разносикъ за гуляя, отъ „аруфане“, отъ „рефе“ = угощение, пиръ. Съ значение противно на „ерифине“ е перс думата МУФТЪ, чиято сжщина е хванала дълбоки корени въ нашата общественостъ. „Муфтъ“

значи: за което не се плаща, което се добива даромъ по безочливъ начинъ; „муфтанджия“. Въ нашето по-издигнато общество изобилствуватъ разнородни муфтанджии които ту усърдно се вреждатъ въ угощения на обществена смѣтка, ту си измислятъ нѣкакви права на нотабили и меценати, за да седятъ безплатно съ „фамилията“ си по кина и театри, ту се возятъ по нѣкаква хитроизмислена служба до София и обратно, използвайки скришомъ изпросена свободна карта, същевременно домогващи се — ако имъ се падне — и до „пжтни“ и „дневни“. Обаче, въпрѣки тѣй избувалото до особна професия голѣманско муфтанджичество, въ нашия езикъ все още липсува съответната терминология, та ние сме принудени да си служимъ съ чуждици (неизразяващи действителнитѣ прививи на тия хищни нашенци), като: „банкетаджия“, „гратисчия“ и др. макаръ че нашиятъ езикъ е „го-денъ“ самъ да си назове своитѣ изчадия съ изразни бѣлгурски думи. Тѣй вмѣсто „банкетаджия“ ние твърде често можемъ да кажемъ ДАРМО-ЕДЪ*), т. е. „който яде даромъ“ доприна-

*) Чрезъ МЕТАТЕЗТА (размѣстването) „дармо“ вм. „даромъ“ нашиятъ езикъ е постигналъ по единъ гениаленъ начинъ да придаде на думата „дармодѣ“ тѣй характерната за тоя сортъ люде гадностъ и презрителностъ.

сени на високи бесилки, но без да бъдат изтезавани. Тия факти, тия фатални планове на руситѣ, предизвикаха строги разпоредби отъ страна на комендантѣ на съюзенитѣ войски и нещастнитѣ българи, които толерираха планове и безразсудствата на руситѣ, сега бѣха подложени на жестоки военни закони съ следната прокламация:

„Комендантѣ, начело на съюзенитѣ войски на Англия и Франция, възвестяват на народитѣ въ България и на околнитѣ окрѣзи, че тѣ сж решили да покровителствуватъ отъ руситѣ поданицитѣ на Н. В. Султанъ Абдул Меджидъ Ханъ, неговитѣ приятели въ тия земи, както сжщо и неговитѣ имущества и владѣния. Впоследствие бѣха издадени заповѣди до войскитѣ предназначени именно за тая протекция, както да изпълняватъ тая своя мисия, така сжщо да съблюдаватъ винаги най-строга дисциплина, особено въ мѣстата окупирани отъ тѣхъ. Въ сжщото време възвестява се на народитѣ, че която и да била личност, отъ каквато и да е било възра и народност, е намѣрена, че е виновна въ нѣкакво деяние противно на военнитѣ закони, съ които трѣбва да управлявамъ гореказанитѣ народи, или пъкъ се покаже противна на намѣренията на комендантѣ — английски и французки началници — ще бжде назначена съ най-големъ строгостъ, безъ да се взематъ предвидъ каквито и да е било обстоятелства, и това наказание ще бжде приложено отъ коменданта на тая съюзна войска, която е по-близо. Всѣкаква нужда и услуга, която би била поискана отъ комендантѣ за тия народи, ще бжде направено всичко възможно за тѣхното задоволяване.

Затова пъкъ тѣ ще бждатъ длъжни да изпълняватъ точно своитѣ задължения, сжщо така да даватъ съюзенитѣ войски точно всѣкакви сведения, които бждатъ изисквани отъ гореказанитѣ комендантѣ. Тия, които следъ последнитѣ събития е трѣбвало да напускатъ своитѣ поселища, имоти, семейства, се каиятъ да се върнатъ и сж съветвани да иматъ довѣрие въ покровителството на съюзенитѣ войски и да живѣятъ напълно спокойно, освенъ ако не изпълняватъ това, което е писано по-горе: или пъкъ, ако нѣкой се укаже виновенъ за връзки съ неприятеля, тогава ще бжде предаденъ въ рѣцетѣ на военнитѣ власти, които веднага ще му наложатъ следваното наказание.

Регланъ, Сенъ Арнодъ.

Страшнитѣ военни закони уплашиха християнитѣ въ България, които не искаха да претърпятъ тѣхната сила, неможейки да се преклонятъ предъ представителитѣ на прехвалената европейска цивилизация, понеже тукъ се противопоставиха обичаитѣ, езикътъ и религиозниятъ фанатизъмъ.

Отъ италиански Д-ръ Ал. Киряковъ.

Гроздето „Афузъ-Али“.

Може би мнозина не знаятъ произхода на това грозде и неименуваното му. Историата му е следната: въ Русе, преди 70 год., е живѣлъ нѣкой си Афузъ-Али, ученъ турчинъ. По вѣрски причини отпътувалъ за Багдадъ, гдето видѣлъ това грозде, красиво и сладко за ядене. Купилъ доста прѣчки и, като се върналъ въ Русе, насадилъ ги въ лозето си, и следъ три години получилъ по-хубаво и по-сладко грозде, може би отъ качеството на прѣсѣта и условията на климата. Заинтересували се русенскитѣ лозари, вземали отъ Афуза прѣчки, насадили ги въ лозята си и получили плодъ.

Отъ Русе се разпространило това грозде и въ други градове и постепенно въ цѣлата страна. Не помалко участие вземалъ Цвѣтко Пенева отъ Ломъ, за разпространението на това грозде — „Царѣтъ на българскитѣ грозда“. въ Ломъ и въ западнитѣ кѣтища на България. Това име „Афузъ-Али“ сега се иска да се замѣни съ „Болгаръ“. Има имена, които сж добили гражданство между населението и въ странство, които не може да се побългарятъ. То е едно историческо име, тъй да се каже, и неумѣстно ще бжде да се замѣни.

Замѣняванетоъ ще има за последица намалението или прекратяването на износа. Вѣрваме, че името на гроздето „Афузъ-Али“ ще остане и за напредъ.

Д-ръ.

Списъкъ на членоветѣ на Д-во „Варнен. Кореняк“

(Продължение отъ брой 21).

- 41) Д-ръ П. Д. Скорчевъ
- 42) Инж. Янко Мустакъвъ, кметъ
- 43) Коста Ранковъ, бившъ кметъ
- 44) Хр. Ст. Стояновъ бившъ учителъ
- 45) Маринъ Пенева
- 46) Кжнчо Сапунджиевъ, общ. сжд.

сѣйки иначе за блѣска на тържеството съ своя развилнѣлъ се апетитъ; амѣсто „гратисция“ по кина и театръ ние имаме ясната и точна наша дума „ДАРМО-СЕДЪ“, т. е. „който седи даромъ“, а за муфтанжийски пѣтувачи по желѣзницитѣ, използвайки нѣкаква „свободна“ дружествена карта, ние можемъ да си създадемъ думата ДАРМО-ВОЗЪ, т. е. „който се вози даромъ“, „Тунейдецъ“ и „дармеедъ“ не е едно и сжщо нѣщо; тунейдецътъ е лѣнтяй, некадѣренъ да се изхранва на свои срдѣства; дармеедътъ пъкъ е иначе чевръстъ и „ачигъозъ“ и дори твърде състоятеленъ, обаче надаренъ съ алчни пориви къмъ „безплатното“. Овикновено изброенитѣ три „дарования“ се облажаватъ отъ една и сжща ошастливена особа, която би могла да се назове ТРИДАРМЕЦЪ. По тоя начинъ, давайки словесенъ изразъ на една нашенска сжщина, ние успѣшно запълняме една чувствителна празнота въ нашия иначе тъй творчески езикъ.

Въ персийския има твърде изящни по своята изразностъ думи, нѣкои отъ които и ние сме възприели въ нашия езикъ. Тѣй, ШАДРАВАНЪ на перс. „шад-реван“ значи радостно шуртене, отъ „шад“ = игривъ, веселъ и „реван“ = течение (отъ общъ коренъ съ гръц. „рео“ = тека и съ „рѣка, рѣя, рой“).

Лежи си до шадравана такъвъ елпнъ аджеминъ, като напр. поетътъ „Фирдуси“ (Райски), а до него прелестната „Дил-арама“ („утѣха на срдѣцето“). Упоени отъ ухание то на цвѣнали „неранци“ тѣ се унасятъ по макамитѣ на сладкопоенъ „бюлбюль“ кацналъ върху нѣкой „гюль“ изъ „градината на мечтитѣ“ (бостан-и-хайял). Фирдуси нѣжно гали Диларама и милва ржката ѝ, по чиито прѣсти блѣстятъ златни халки (прѣстени) съ изкрѣщи „зюмрюди“; единъ „гюл-ренклиенъ“ „шалъ“ отъ „ибришимъ“ (свила) покрива нейнитѣ „назикъ“ (грациозни) плещи, а „герданъ“ отъ „седефъ“ (бисери) и мерджани краси гиздавата ѝ шия. Тихъ зефиръ разавѣва черносмолитѣ „цалуфи“ („зюлф“ = кждрица) на прекрасната Диларама, тя поднася къмъ устнитѣ си „стаканъ“ съ „шира“ отъ „наръ“ и съ джилве подава на захласнатия Фирдуси „бадемлия“ „рахатъ-лукумъ“ („рахатъ ул хулкумъ“ = успокояване на гърлото). Той протяга после ржка къмъ „маркуча“ на „наргилето“, захапва облия му „кехлибаръ“ (кех-руба), тегли съ дълбокъ „нефесъ“ (дѣхъ), изКЯХУква се еднажъ-дважъ и почва да рецитира стихове отъ своята „Шахнаме“ (поема за царетѣ). Всичко въ тоя свѣтъ имъ се вижда „кадемлия“ („съ щастливо предназначение“) и „шенъ“ (весело) въ този „тенха“ (усамотенъ)

- 47) Стефанъ Фиковъ, чиновникъ
- 48) Борисъ х. Димитровъ, пенсион.
- 49) Добринъ Василевъ, библиотек.
- 50) Христо Василевъ, търговецъ
- 51) Иванъ Павловъ, чиновникъ
- 52) Каранфилъ Погонатовъ о. з.
- 53) Цвѣтанъ Димитровъ, жболѣк.
- 54) Исакъ Хаймъ Шоевъ, търговецъ
- 55) Яни Андреевъ, градинарь
- 56) Иванъ Бакърджиевъ, адвокатъ
- 57) Атанасъ Стояновъ, търговецъ
- 58) Коста Ат. Минчевъ, бакалинъ
- 59) Стоянка Арнаудова, чиновничка
- 60) Георги Василевъ, книжаръ
- 61) Юмеръ Исмаиловъ, кас. тур. наст.
- 62) Георги Николовъ, пенсионеръ
- 63) Ефтимъ Н. Георгиевъ, „
- 64) Йосифъ Мановъ, търговецъ
- 65) Дим. Весевъ, чиновникъ
- 66) Иванъ Праматаровъ, пенсионеръ
- 67) Василь Гайдовъ, чиновникъ
- 68) Божидаръ Т. Бояджиевъ, чин.
- 69) Маринъ Беделевъ, пенсионеръ
- 70) Янко Мавродиевъ, чиновникъ
- 71) Панайотъ Зенгиновъ, печатаръ
- 72) Никола Стефановъ, чиновникъ
- 73) Дечо х. Дечевъ, адвокатъ
- 74) Янаки Флоревъ, бакалинъ
- 75) Дим. Теневъ, електротехникъ
- 76) Алеко П. Велизаровъ, кръчмаръ
- 77) Михалъ Димитровъ, работникъ
- 78) Мих. Кир. Диамандиевъ, кръчм.
- 79) Захари Т. Николовъ, дърводѣл.
- 80) Тодоръ Дан. Янковъ, лѣяръ
- 81) Сава П. Стаматовъ, чиновникъ
- 82) Георги Ив. Тяновъ
- 83) Трифонъ Минковъ, мед. фелдш.
- 84) Др. Арнаудовъ, чиновникъ
- 85) Ангелъ Н. Димитровъ, стругаръ
- 86) Коста П. Бояджиевъ, хлѣбаръ
- 87) Пан. х. Ст. Самсаровъ, чиновн.
- 88) Атанасъ П. Юшенлийски, о. з.
- 89) Антонъ П. Ангеловъ, чиновникъ
- 90) Панайотъ Георгиевъ, о. з.
- 91) Никола Стателовъ, дрогеристъ
- 92) Крумъ Караджовъ, аптекаръ
- 93) Аристотелъ Бѣчваровъ, печатаръ
- 94) Антонъ Ивановъ, банк. директ.
- 95) Хр. Ат. Поповъ, банковъ кас.
- 96) Пан. Зефиревъ, маш. шлосеръ
- 97) Георги С. Рашиевъ, чиновникъ
- 98) Панайотъ Шиваровъ, морякъ
- 99) Георги Русевъ, книжаръ

(следва).

ХРОНИКА

Умоляватъ се тия отъ абонатитѣ, които досега не сж си изплатили абонента, да побързатъ да сторятъ това, защото следъ издаване на още два броя, годишнината завършва.

Вестникътъ ни, който служи само на Варна, нѣма други източници.

Почина на 19 т. м. дружествения членъ **Александъръ Стояновъ**, бившъ дългогодишенъ н-къ на Варн. клонъ на Б. З. Банка. Изказваме срдечни съболезнования къмъ опечаленитѣ близки.

Общинската управа трѣбва да побърза да тури въ редъ ония улици, които сж по-близо до курортната частъ на града, както и тия, които сж въ центъра. Нпр. не бива да се оставя въ това положение бул. „Мария Луиза“. Започнатитѣ работи следва да се довършатъ. На бул. „Царъ Освободителъ“, гдето се направиха градини, трѣбва натрупаната излишна прѣстъ да се изхвърли и пр.

Съ задоволство констатираме, че построенитѣ сергии на пазарния площадъ ще се използватъ. Нека общината направи еднообразенъ покривъ, а не различни чулове да се поставятъ, които грозятъ.

Неотдавна на зеленчуковия пазаръ около чешмата бѣха поставени бордюри.

Преди нѣколко дни тия бордюри бѣха извадени, за да се поставятъ на друга линия. Нека предварително се обмисля, за да не се изразходватъ общински срдѣства напразно.

Неотдавна бѣше шосирана ул. „Кр. Мирски“. Поради повреда на водната инсталация, наложи се шосировката да се развали, а напоследъкъ, като е намѣрено, че трѣбва да се поставятъ шахти, пакъ се развали шосировката. Но следъ завършване на работата не се възстанови шосировката. При такива случаи не бива да се оставятъ улицитѣ въ безпорядъкъ.

Общинската управа добре направи, като махна оградата на градската градина, откъмъ ул. „Русе“, защото грозѣше. Работата остана недовършена. Трѣбва да се побърза да се тури ул. „Русе“ въ редъ, защото е една отъ тия улици, презъ които движението презъ лѣтото се усилюва.

Настѣпва курортния сезонъ. Общинската управа не бива да започва нови благоустройствени работи, докато не бждатъ завършени и турени въ редъ започнатитѣ.

Тая година горещинитѣ дойдоха много рано. Добре ще бжде, ако общинската управа нареди да се поливатъ нѣкои многолюдни улици.

Печат. „Просѣщение“ — Варна.

„Ферахлъкъ“ (открита природа). Фирдуси, трогнатъ, грабва „сантурата“, дръпва тетивитѣ и запѣва една аманъ-заманъ шаркиа (ар. шарк = изтокъ) на своята „дилберъ“ „севда“. Това е една шадраванска идилия на полуперсийски и малко арабски.

Дори и нашата дума ХУБАВЪ е персийска; тя не се среща въ днешния турски езикъ и не ни е известно какъ е попаднала у насъ; тя се среща още въ сръбския и въ малоруския. На перс. „хубъ“ значи добъръ: „джедд хуб ес“ = дѣдо е добъръ. По-старитѣ българи казватъ х у б ъ, х ъ у б а в ъ.

Още твърде много сж персийскитѣ заемки въ нашия езикъ, обаче вече е неумѣстно да се занимаемъ съ по-подробното имъ тълкувание, а ще спомена само, че сж персийски и следнитѣ наши думи: тесте (китка, ржка, снопче), тане (зърно), кюляхъ, перчемъ, качул-ка, кафезъ, кенаръ (брѣгъ, ржбъ), кемеръ (поясъ, сводъ) чаркъ (колело), чешме (изворъ), пара, парче, ченберъ (обръчъ, забрадка), перде, пенджере, пачавра, кervанъ, диванъ, ахъръ, джамъ, пергелъ, перкяръ), ханбаръ, харманъ, тормозъ, (турмуз=спирачка), синджиръ, зънданъ, гиризъ, кивгиръ, кьоше, кьошкъ, сатъръ, кьофте, ширденъ, пилавъ, бакшишъ, терезни, мускалъ, шиникъ, живакъ, зоръ, кюкюрдъ=

араб. кибритъ = сѣра, съчкабрусъ (задъж = витриолъ), мюрде-сенкъ (мъртавъ камъкъ = литаргирумъ), дертъ, кавга, джунбишъ (развлѣчение), нишанъ (белегъ, знакъ), кешишъ (калугеръ), чобанъ, кехая, достъ, спашия (конникъ, рицаръ), дюлгеръ, рахванъ (трѣсъ), хергеле (кобила), дедя (кака), джадия (вещица), чиракъ, килимъ (шаренъ), усталъкъ (устад = майсторъ), мундарлъкъ (мурдар=мръсотия, екзема), виран-е, наркъ (такса), нумуне (образецъ), оджакъ (огнище), тесма (ремѣкъ), дереже (степенъ), самсаръ (вехтошаръ), шатра („чадъръ“), лингеръ (сждина), мала, нишесте, лимонъ, серай, вай, хей, хичъ, баримъ, чунки, кешки, белки, индикъ, не-не, я-я, ферманъ, армаганъ, лафъ, ашкере (явно), саде (просто, несложно, само), зехиръ (отрова), мюдже (добра новина), дженкъ (бой, война, дженк ери = бойно мѣсто = Разбойна; отъ Разбой = дженг-ери=с. Ченгелъ сега с. Дивдѣдово), ябанджия (ябан=чужбина, дива страна), арзувалджия (арзу = просба).

Въ идната статия ще разгадаме арабскитѣ и османскитѣ заемки и ще привършимъ нашето изложение за турското влияние върху нашия езикъ. (Следва)

Пропуснатото е на стр. 2 IV кол.: Отъ СЕР=глава имаме: сер-даръ=глава-таръ комендантъ къръ сердаръ; сер-бест=свободенъ, смѣлъ, върши на своя глава;